

Висновки. Отже, основні форми організації самостійної роботи студентів у вітчизняних і закордонних університетах по суті не мають відмінностей і визначаються наступними параметрами: зміст навчальної дисципліни; рівень освіченості й ступінь підготовленості студентів; необхідність упорядкування навантаження студентів при самостійній роботі.

Практично всі розробки вказують, що самостійна робота буде результативною, якщо в її організацію ввести елементи творчої активності студентів. Найбільш повно таку вимогу в процесі навчання іноземних мов реалізують форми самостійної роботи, а отже, й консультування.

Список літератури

1. **Кремень В. Г.** Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / **Василь Григорович Кремень**. – К. : Грамота, 2005. – 447 с.
 2. **Малихін О. В.** Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів : теоретико-методологічний аспект : [монографія] / **Олександр Володимирович Малихін**. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. – 307 с.
 3. **Попова, Е. В.** К вопросу об академическом консультировании студентов университета / **Е. В. Попова** // Инновационное образование и экономика. – 2009. – № 4 (15). – С. 58–59.
 4. **Роджерс К.** Человекоцентрированный подход в образовании, психотерапии, психологии : [пер. с англ.] / **Карл Роджерс**. – Ростов-н/Д., 1996. – 244 с.
- Рукопис подано до редакції 14.03.14

УДК 37.02

Т.В. КВІТКА, Криворізький національний університет

САМООСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Висвітлені дидактичні особливості самоосвітньої діяльності, як засобу розвитку особистості студентів вищих технічних навчальних закладів. Виявлені компоненти готовності студентів для здійснення самоосвітньої діяльності.

Проблема та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Соціально-економічні перетворення, процеси світової інтеграції, глобалізації та інформатизації потребують суттєвих змін у всіх сферах життя суспільства.

Відповідно змінились і вимоги, які висувуються до випускників вищих навчальних закладів.

Створення і розвиток цілісної системи неперервної професійної освіти, створення єдиного освітнього простору, входження України в Болонський процес – все це впливає на формування нових цілей, задач і вимог, які постають перед українською освітою при підготовці спеціалістів нової формації.

На Форумі міністрів освіти європейських країн «Школа XXI століття: Київські ініціативи» визначено і окреслено шляхи реалізації концепції навчання протягом усього життя, визначено умови для самореалізації кожної людини та її самоосвіти.

Одним з основних акцентів у змісті вищої освіти стає її орієнтація на «вільний розвиток людини», на самостійність того, хто навчається, конкурентоспроможність та мобільність майбутніх спеціалістів, здатних до засвоєння новітніх технологій та адаптації в нових соціально-економічних умовах.

В сучасному суспільстві роль самоосвіти зростає все більше, оскільки стає однією з найважливіших умов розвитку особистості, її професійного зростання та життєвого успіху, а також провідною задачею підготовки сучасного спеціаліста.

У зв'язку з цим студентів технічних вишів необхідно навчити самостійно орієнтуватись в потоках наукової, технічної та будь-якої іншої інформації, навчити їх мислити, сформулювати установку на самоосвітню діяльність.

Вище викладене визначає **актуальність** проблеми самоосвіти: недостатня розробленість, відсутність вичерпного розв'язання питання управління самоосвітньою діяльністю студентів, умов ефективного виконання і контролю, способів навчання студентів раціональним прийомом самоосвіти та самостійної роботи, умовам її організації, формування нових умінь у процесі са-

мостійної пізнавальної діяльності студентів; та окреслює **мету** статті: висвітлення дидактичних особливостей самоосвітньої діяльності як засобу розвитку особистості студентів вищих технічних навчальних закладів.

Самоосвітня діяльність - це вид діяльності, соціальною функцією якої є самореалізація особистості.

Це вільний і в той самий час найбільш складний вид навчальної діяльності, оскільки пов'язаний з саморефлексією та самооцінкою, самоідентифікацією та виробленням умінь та навичок самостійно отримувати актуальні знання і трансформувати їх в практичну діяльність.

З вище наведеного стає очевидним, що навчальний процес у вищому технічному навчальному закладі (внз) потрібно орієнтувати не на передачу якнайбільшої кількості знань студентам, а на формування у них самостійності, мобільності, вміння пристосовуватись до нових інформаційних та освітніх технологій.

Відповідно, як нагальну задачу внз слід розглядати підготовку студентів до неперервної професійної самоосвітньої діяльності і самовдосконалення.

Аналіз досліджень та публікацій. Окреслена проблема не є новою, її роль у навчальному процесі усвідомили давно, але вона не втратила, як уже зазначалося, актуальності і у нашому сьогоденні.

Давньогрецькі мислителі зазначали, що процес виховання й освіти відбувається більш плідно тоді, що коли молодь, яка навчається, виявляє власні розумові зусилля.

Сократ надавав великого значення відкриттю істини через зусилля того, хто хоче її пізнати. Він не викладав перед своїми учнями яких-небудь готових теорій і поглядів, а лише збуджував у своїх усних бесідах дремаючий розум слухачів і змушував їх за допомогою самостійного мислення знаходити істину.

Педагоги епохи Відродження також підкреслювали, що важливо навчити шукати і знаходити самому відповіді на запитання, поставлені життям, усіляко сприяти розвитку пізнавальної самостійності в процесі навчання.

Ф.А. Дістерверг відзначав, що розвиток і освіта жодній людині не можуть бути наданими чи повідомленими. Усякий повинен досягти цього власною діяльністю.

Те, чого людина не надбала шляхом своєї самостійності – не її [1].

М.Г.Чернишевський і М.О.Добролюбов бачили в розвитку самостійності, ініціативності, критичного мислення тих, хто навчається потужний чинник процесу пізнання[2].

Проблема організації самостійної роботи з середини минулого століття розроблялася в дидактиці В.К. Буряком, Н.К. Дайрі, М.Г. Гаруновим, М.О. Даніловим, С.І. Зінов'євим, Б.П.Єсиповим, Л.В. Жаровою, В.І. Загвязинським, С.І.Зінов'євим, І.Я.Лернером, А.С.Линдою, І.І.Малкіним, М.І.Моро, О.А.Нікельсоном, П.І.Підкасистим, Н.О.Половніковою, М.М.Скаткіним, А.В.Усовою та інш.

Н.Г.Дайрі вважає, що самостійною є робота, виконувана без сторонньої допомоги, на основі власних знань, умінь, життєвого досвіду, рівня сформованості мислення. Розглядаючи самостійну роботу саме з цих позицій, виокремлюються наступні її ознаки: відсутність сторонньої прямої допомоги; опора на власні знання, уміння, переконання, життєвий досвід, світогляд, використання їх під час розгляду питання й розв'язання його по-своєму, вираз особистого ставлення, висловлення власної аргументації, вияв ініціативи, творчого початку; зміст роботи – освітнє, виховне, логічне – є важливим, повноцінним і тому збагачує того, хто навчається, викликає напругу мислення та його розвиток[3].

В дослідженнях сучасних науковців-філософів самоосвітня діяльність розглядається досить широко.

В.М.Жарінов визначає самоосвіту як здатність соціально сформованої особистості до самоосвітньої діяльності, аналогічно самонавчанню, саморозвитку, самовихованню і самовдосконаленню як їх цілісному процесу[4].

При цьому філософ зазначає, що здатність до самоосвітньої діяльності є ознакою зрілості особистості.

Розуміння того, що самостійна робота є тим педагогічним явищем, яке постійно розвивається, стимулює сучасних дослідників до пошуку нових засобів і прийомів удосконалення змісту і форм самостійної роботи з огляду на напрям професійної діяльності майбутньої фахівця і мінливі чинники організації навчального процесу у внз.

Проблема становлення самостійної активної особистості в процесі підготовки студента до майбутньої професійної діяльності є однією з найголовніших у психолого-педагогічних дослідженнях.

Такий підхід до самоосвіти зумовлений близькістю цього феномена до ключових проблем соціальної філософії.

В соціології самоосвіта, насамперед, аналізується як соціальне явище і процес, що безпосередньо впливає на працю, побут, структуру вільного часу, умови життя всіх соціальних груп. Це відповідає розгляду постіндустріального суспільства, як суспільства, що самостворюється і самоорганізовується. За твердженнями М.А. Вейта і Б.В. Оганянца, самоосвіта виступає джерелом не тільки технологічних, а і соціологічних інновацій, а в більш широкому контексті самоосвіта стає одним з засобів лібералізації системи управління освітою.[5]

Соціальна природа самоосвіти обумовлена наступними характеристиками, за твердженнями І.Н.Шахової:

Процес самоосвіти – є своєрідним пізнавальним актом, що супроводжується різного роду комунікаціями (залежно від мотивів і цілей пізнання) і психологічними реакціями.

Потребу в самоосвіті і її результати можна віднести до ціннісної свідомості, критерії якої індивідуальні, але визначаються іншими людьми в процесі комунікації.

Напрямок самоосвітньої стратегії особистості залежить від того соціуму, до якого вона належить, в якому взаємодіє в даний момент.

Самоосвіта є невід'ємною складовою «закону соціального порядку», оскільки походження знання і сприйняття знань індивідом є невід'ємними характеристиками будь-якої людини.

З точки зору психології, що б не робила людина зумовлено бажанням задовольнити свої потреби, а саме: духовні, суспільні, матеріальні і т.інш.

Самоосвітня діяльність особистості теж зумовлена відповідною потребою - це потреба в знаннях, яка є однією з провідних духовних потреб. Самоосвіта виступає одним із шляхів задоволення цієї потреби - це шлях самостійного отримання знань.

У працях вчених Б.П. Єсипова, П.І. Підкасистого, С.В. Недбаєвої, В.І. Спіріна, А.В. Усової однією з основних є проблема становлення самостійної активності особистості під час її підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Причому, самостійність у навчанні і неперервність самоосвіти стають необхідними як для студентів, так і для викладачів.

«Глумачний словник російської мови» самостійність трактує як здатність до незалежних дій, суджень, володіння ініціативою, рішучість.

У психолого-педагогічній літературі самостійність розглядається як необхідна умова продуктивних розумових процесів, пов'язаних з постановкою нових проблем і пошуком шляхів їх розв'язання, як здатність студентів розв'язувати пізнавальні завдання, як умова активізації навчальної діяльності.

Постановка завдання, викладення матеріалу та результати. Основою або початковим етапом самоосвітньої діяльності є самостійна робота студента.

Самостійну роботу студентів розглядаємо як пізнавальну діяльність, виконувану студентом самостійно або під керівництвом (спрямуванням) викладача, із використанням заданої програми або інструкції, і спрямовану на виконання або розв'язання завдань, з урахуванням особистих потреб і інтересів, психологічних особливостей індивіда.

Самостійна робота є одним із видів навчальної діяльності студентів, саме вона формує готовність до самоосвітньої діяльності, створює базу для неперервної освіти, можливості постійно підвищувати кваліфікацію.

На сучасному етапі питання організації самостійної роботи студентів набуває особливого значення, оскільки час відведений для аудиторних занять є обмеженим і значна частина програмного матеріалу виноситься на самостійне опрацювання.

Самостійна робота студентів розглядається як засіб активізації їхньої інтелектуальної, творчої діяльності (В.А.Козаков), у плані її оптимізації (В.І.Осмоловський, Г.Г.Серкова), інтенсифікації (В.Н. Боканча), подальшого вдосконалення (О.В. Малихін, М.М. Солдатенко), підвищення ефективності (І.А. Аллаєров).

Дидактичними цілями самостійної роботи студентів втнз є:

Навчання їх самостійно здобувати знання з різних джерел, формувати вміння і навички, необхідні майбутнім фахівцям;

Підвищення відповідальності за свою професійну підготовку, формування особистісних і професійно-значущих якостей;

Розвиток самостійності у плануванні, організації та виконанні діяльності, спрямованої на отримання нових знань;

Формування у студентів технічного мислення на основі виконання індивідуалізованих творчих завдань.

Досягнення цих цілей забезпечується: збільшенням у навчальних планах на самостійне опрацювання до 60% від загальної кількості навчального часу; організацією у кожному втнз індивідуалізованих видів самостійної роботи, яка передбачає вибіркове використання студентами різноманітних методів, прийомів і засобів для більш якісного оволодіння програмним матеріалом.

Самоосвіта як вид діяльності, відмінний від самостійної роботи на думку Г.А. Ключарева, Е.А. Захомова, має наступні ознаки:

Систематична навчальна діяльність при мінімальній організації навчального процесу або при повній відсутності керівництва ним з боку педагогів, що можливо відбувається за стінами втнз. При цьому роль педагога поступово зводиться до функцій «прискорювача» навчального процесу.

Діяльність пов'язана з комунікацією в самому широкому сенсі, що спрямована на отримання будь-яких нових знань, навичок і будь-якої систематизованої інформації.

У процесі самоосвіти особистість самостійно вирішує, якою мірою комбінувати власні переваги з потребами і особливостями навколишнього середовища і оточення, довгострокових інтересів з ситуативними, внутрішніми і зовнішніми факторів.

Нарешті, самоосвіта постає як вибір на індивідуальному рівні основних протиріч в освіті.

В психолого-педагогічній літературі проблема самоосвіти вивчається в наступних напрямках: як самовиховання (Б.Ф.Райський), як цілеспрямована пізнавальна діяльність (А.К.Єромцева, Ю.Н.Кулюткін, П.І.Підкасистий), як засіб засвоєння соціального досвіду (Ю.А.Подповетная, Г.Н.Серіков).

Самоосвітня діяльність є складовою неперервної освіти, пов'язує базову освіту (загальну, професійну) і періодичне підвищення кваліфікації та перепідготовку.

С.І. Гессен вважає, що останнім акордом в освіті людини є щабель самоосвіти, який починається після закінчення школи, проходить поза школою і продовжується фактично все життя. Він вважає самоосвіту творчістю, щаблем автономії: «Перехід від уроку до творчості, від підпорядкування авторитету до підпорядкування розуму, взагалі від обмеженої організації школи до безмежного плину життя, якщо урок по сутності обмежується тією метою, якою він обумовлений і, отже, припускає свою завершеність, то творча робота - в цьому її суттєва відмінність – не має обмежень мету роботи у творчості визначає сам працюючий».

Згідно думок цього автора самоосвіта є засобом професійного зростання: «В цьому постійному заглибленні в професію людини, що виростає до визнання і пов'язаного з ним розширення навколишнього середовища, як місця прикладання праці, і полягає задача освіти по ступеню автономності»[6].

В.І. Добренков вважає, що самоосвіта - є специфічним видом діяльності людини поза стаціонарними формами навчання, без постійного, систематичного керівництва викладача, за власним чи кимось розробленим планом навчання[7]. Структура самоосвітньої діяльності включає наступні компоненти:

Рис.1

Формуючи у студентів вміння самостійної пізнавальної діяльності, тим самим формуємо і уміння самоосвіти.

Але для просування у напрямку самоосвітньої діяльності необхідна готовність до її здійснення.

Готовність до самоосвітньої діяльності – це сукупність психологічних і розумових особливостей людини, обумовлена ступенем

сформованості особистості, рівнем освіти, професійними або навчальними інтересами, усвідомлення потреби в знаннях і в постійному їх оновленні.

Висновки та напрямок подальших досліджень. Особистість повинна бути готовою до здійснення самоосвітньої діяльності: мати цікавість до професії, бажання самостійно освоювати нові знання, вміння складати план дій, усвідомлювати шляхи набуття нових знань, раціонально використовувати джерела інформації, використовувати отримані знання і вміння для розв'язування навчальних завдань, контролювати себе і оцінювати результативність проведеної роботи.

Отже, самоосвітня діяльність має наступні компоненти готовності:

Мотиваційний компонент – позитивне відношення до самоосвітньої діяльності, цікавість до професії, націленість на постійну самоосвіту.

Когнітивний компонент – усвідомлення шляхів і засобів самостійного набуття знань.

Діяльнісний компонент – здатність комплексно застосовувати знання і вміння при розв'язуванні навчальних задач, вмінні раціонально використовувати різні джерела інформації і оптимально керувати процесом самоосвіти – від планування до отримання результатів та їх самоконтролю.

Оціночний компонент – самооцінка професійної підготовленості і відповідність оптимальним професійним зразкам.

Отже в сучасних освітніх умовах питання самоосвітньої діяльності є нагальним, для реалізації стратегії навчання протягом життя слід розробляти мотиваційний компонент, засоби контролю за здійсненням самоосвітньої діяльності, та інструментарій для ефективної самоосвіти, тобто створювати дієву дидактичну модель самоосвітньої діяльності студентів ВНЗ, що і визначає перспективу наших подальших наукових пошуків.

Список літератури

1. Дистерверг Ф.А. Избранные педагогические сочинения / Ф.А.Дистерверг – М.: Учпедгиз, 1961.-374с.
2. История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX века: учеб.пос.(пед. учеб. заведений) / ред. Академика РАО А.И.Пискунова. – 2-е изд., испр. и дополн. – М.: ТЦ «Сфера», 2001. – 512с.
3. Дайри Н.Г. О сущности самостоятельной работы / Н.Г. Дайри // Народное образование. – 1963.-№5. с. 29-34
4. Анисимова В.А. Организация самообразовательной деятельности: учебное пособие для студентов. / В.А. Анисимова – Челябинск, 2007.- 347с.
5. Вейт М.А. Непрерывное образование и совершенствование педагогического процесса. / М.А. Вейт – Липецк, 1990.
6. Жариннов В.М. О философии педагогики / В.М. Жариннов // Вестник российского философского общества.-М.: 2004,- №1. – с138-141.
7. Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности учащихся. / Н.Ф. Талызина – М.: Наука, 1983. Рукопис подано до редакції 19.03.14

УДК 528.067

О.Є. КУЛІКОВСЬКА, д-р техн. наук, доц., Ю.Ю. АТАМАНЕНКО, магістр,
Криворізький національний університет

АНАЛІЗ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІКСУВАННІ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД У КРИВОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ

В статті розглянуто особливості, стан і кількісні показники дорожньо-транспортних пригод у Криворізькому регіоні за 2008 – 2013 роки, розкриті проблеми їх виникнення. Подано аналіз новітніх геодезичних технологій у фіксуванні та оформленню документації дорожньо-транспортних пригод (ДТП). Розглянуті дані ДАІ Криворізького регіону за останні шість років дозволили встановити зростання кількості порушень правил дорожнього руху та ДТП. Від загальної кількості ДТП у Дніпропетровській області показник пригод по місту Кривому Розі становить 18%. Описано традиційні методи фіксування ДТП: за допомогою рулетки та стереофотограмметричної зйомки однією або двома камерами. Показано переваги новітнього методу – наземного лазерного сканування, який надає можливість за лічені хвилини зафіксувати обстановку при скоєнні дорожньо-транспортної пригоди, зібрати дані, які мають до неї відношення, а також відобразити прилеглу територію.

Постановка проблеми. Останніми роками збільшилася проблема людства – безпеки дорожнього руху. Кривий Ріг - велике індустріальне місто, з чималою кількістю доріг, які не відповідають вимогам руху автомобільного транспорту, і, в багатьох випадках, це є причиною ско-